

تحلیلی از يك اثر « داریوس میو » :

آفرینی‌ش جهان

« داریوس میو » آفریننده معروف فرانسوی بسال ۱۹۲۲ از ایالات متحده آمریکا دیدن نمود و طی این دیدار در مجامع هنری آن سرزمین آثار خویش را با پیانو نواخت و نیز خطابه‌هایی در زمینه « موسیقی نو » ایراد کرد تا بدینوسیله آمریکاییان را به آنچه که او و دیگرانی نظیر او می‌اندیشیدند آشنائی دهد.

پربارترین مراحل گوناگون این سفر، دیدار از محله مشهور «هارلم» بود. «میو» عمیقاً تحت تأثیر موسیقی «هارلم» قرار گرفت و همین تأثیر او را به خلق اثری شگرف موفق ساخت. خود در کتاب « شرح حال » خویش از موسیقی این محله چنین یاد میکند:

- « ... آن موسیقی که من شنیدم از تمامی آنچه که قبل از آن
- « شنیده بودم عمیقاً متفاوت است. و همان سرچشمه الهامی
- « برای من شد.
- « گذشته از ضربه طبل‌ها چیزی که بیش از همه جالب می-

« نمود تقاطع خطوط ملودی بود که در عرصه ریتم های
« شکسته و بیچنده در رفت و آمد بودند... این موسیقی اصیل
« و معتبر از تاریخ ترین دهلیزهای روح رنج دیده سیاهان
« ریشه گرفته است.

« تأثیر و جاذبه این موسیقی در من آنچنان شدت داشت که
« با همه تلاش، نتوانستم از ریزش اشک خویش جلو بگیرم...
« همین دیدار مرا برانگیخت تا از سنت های موسیقی جاز
« در آفریدن یک موسیقی مجلسی الهام و مدد بگیرم...»

و قطعه مجلسی یاد شده که تحت تأثیر و جذب جاز بروی کاغذ آمد و
شهره آفاق شد « آفرینش جهان » نام گرفت .

« آفرینش جهان »^۱ بر اساس یکی از افسانه های عامیانه سیاهان
در باره نحوه بوجود آمدن دنیا و برای گروه باله آفریده و تنظیم شد .
نخستین اجرای « آفرینش جهان » در سال ۱۹۲۳، بر اساس سناریوی
« بلز ساندار »^۲ و کورئوگرافی « جین بورلین »^۳ و نیز طراحی دکور و
لباس « فرنان لژه »^۴ بر روی صحنه آمد. « میو » در جای دیگر در باره این
اثر خود گفته است:

« ... من بطور کلی سبک جاز را در این اثر خود بکار
« گرفتم تا بتوانم یک احساس پاک و کلاسیک را بدیگران
« انتقال دهم ... »

« میو » برای اجرای اثر خود از کستر جاز را گسترش داد بدین شکل
که از دو فلوت، یک ابوا، دو کلارینت، باسون و هورن، دو ترومپت، ترومبون،
پیانو، سازهای ضربی گوناگون، دو ویولن، ساکسوفون، ویولن سل، و
کنترباس استفاده نمود.

۱- La Création du Monde (The Creation of the world)

۲- Blaise Sandrars

۳- Jean Borlin

۴- Fernand Léger

«میو» این گروه وسیع را همانگونه که خود گفته است: «همانندیک ارکستر سنفونیک» بکار گرفت.

در آفرینش جهان، برای نشان دادن هرچه آشکارتر رنج و سوز متبلور در «بلوز» های سیاهان، «میو» از «ماژور» و «مینور» مشترک و همزمان باهم، و نیز از «کنترپوان» های پیچیده و بفرنج استفاده برده و بدینگونه گامهای کلاسیک را، از لحاظ روح و ماهوی بامهارت تمام به - کنترپوان های نامطبوع «دیکسیلند»^۱ (یکی از سبکهای موسیقی جاز) نزدیک ساخته است.

«داریوس میو» با وجود القاء سنتها و نمودهای اصیل موسیقی جاز به اثر خود، آنرا از ظرافت، ادراک و احساس خاص هنر فرانسوی محروم نساخته است.

تم این باله شباهت تامی با «پرستش بهار» استراوینسکی دارد، با این تفاوت که «آفرینش جهان» براتب از اثر استراوینسکی لطیف تر است.

بدین ترتیب در حدود دو سال قبل از آنکه اثر مشهور «جرج گرشوین»^۲ بنام «راپسودی این بلو»^۳ آفریده آید باله «آفرینش جهان» فصل نوینی در موسیقی قرن بیستم بوجود آورد. و بی اغراق میتوان این اثر را یکی از زیباترین آثار اولیه «داریوس میو» بحساب آورد.

اینک ذیلا صحنه های مختلف باله را بررسی میکنیم:

۱ - پرده باز میشود. هرج و مرج و ازدحام و انبوه مردمان بی شکل روز ازل (قبل از خلقت جهان) بروی صحنه آشکار است. سه تن از خدایان افریقائی که در گوشه ای از صحنه «شورا» کرده اند (باسامی: Nazme، Membere و Nkwa) بحرکت درمیآیند.

۲ - انبوه مردم رفته رفته بحرکت درمیآیند. تاریکی برطرف و

۱ - Dixiland jazz

۲ - G. Gershwin

۳ - Rhapsody in Blue

درختی نمایان میشود و بتدریج گیاهان و حیوانات زیستن را آغاز میکنند.
 ۳ - حیوانات همگی به رقص سرزنده و سرسختانه ای میپردازند و پس از آن مردی وزنی از میان سیل پر از دحام مردم بیرون میآیند و درمرکز صحنه نمودار میشوند. درحالیکه خیره در یکدیگر مینگرند.

۴ - در همان حال که زوج نخستین « رقص هوس » را اداسه میدهند دیگرانی نیز از انبوه مردم جدا شده و آزاد شده از هر قید و بند، رقصی را که هر لحظه وحشیانه تر و وحشیانه تر میشود آغاز مینمایند... رفته رفته التهاب فرو می نشیند و رقصان ناپدید میشوند و تنها زن و مرد نخستین باقی میمانند درحالیکه یکدیگر را مشتاقانه در آغوش گرفته اند... هنگام بهار است!

پارتیتور باله آفرینش جهان مشتمل بر يك « اوورتور » و پنج بخش است که بی هیچ درنگ بدنبال هم اجرا میشود.

« اوورتور » با تمپوی Modéré مشخص شده است و بخوبی نمایاننده روحیه غنائی و ملایم « میو » می تواند بود. ساکسوفون ملودی آرام، روشن و زیبایی را آغاز میکند درحالیکه سازهای زهی و پیانو با احساسی تمام آن را همراهی میکنند. (بافاصله های سوم که همواره برای میو خوش آیند بوده است) « ترومپت » ها نیز با يك همراهی سگته دار بر لطف اجرای اثر میافزایند.

فاصله های هفتمی که بوسیله ترومبون ایجاد میشود « میو » را در خلق يك « اتمسفر » جاز موفق ساخته است.

در بخش اول در برابر « آرپژ » های خشن و خشک پیانو تمی که بشکل يك « فوگت جاز » است به توالی و نوبت توسط ترومبون، ساکسوفون و ترومپت ارائه میگردد و سپس همین تم بوسیله ارکستر گسترش یافته و پرورده میشود.

بخش اول پس از آنکه به نقطه اوج هیجانی خود می رسد و با شدت

هرچه تمامتر (fff) به انتهای خود نزدیک می‌گردد ناگهان به یک «پیانیسیمو» لطیف می‌رسد که توسط فلوت‌ها و کلارینت‌ها بافاصله سوم از ملودی اصلی حادث می‌شود. این «پیانیسیمو» درحقیقت چون پلی است که بخش اول و دوم اثر را بهم ارتباط می‌دهد.

در بخش دوم همان ملودی اوورتور توسط یکی از فلوت‌ها شنیده می‌شود. ویولون‌سل‌ها تم «فوک» اولیه را از سر می‌گیرند و «ابوا» نوای «بلوز»ی را سر می‌دهد که باحالتی خاص (Très tendre) اجرا می‌شود و با تم فوک مزبور آشنائی و مؤانست دارد. همراهی ساکسیفون و نیز سازهای زهی حالتی لطیف و دوست‌داشتنی به این بخش از اثر «میو» می‌دهد. در بخش سوم رقص نباتات و حیوانات باحالت شاد و سرزنده (Vif) گنجانده شده است که بوسیله ویولن‌ها بشکل «فورتیسیمو» و بالحنی هرزه و گستاخ با اجرا درمی‌آید.

پس از آن «فورتیسیمو» فروکش مینماید و «تیمپو»ی اثر بجانب آهستگی و ملایمت روی می‌کند. تم «بلوز» قبلی در اینجا رجعت مینماید و این هنگامی است که زن و مرد چهره‌های خود را بیکدیگر تماس داده‌اند. در بخش چهارم «رقص هوس» آغاز می‌شود و کلارینت کاملاً بصورت «بداهه نوازی» آنرا بوجود می‌آورد. در برابر ملودی بداهه کلارینت سازهای چون پیانو، ساکسیفون و زهی‌ها با تیمپوی «اوستیناتو» همراهی سکنه‌داری را ارائه می‌دهند.

در اینجا ملودی جدیدی خود مینماید که بر پایه ضربهای «سه تایی» قرار دارد. و بعد نغمه آرام سرآغاز، این بار بوسیله ابوا، رجعت می‌کند و اثر دوباره باوج هیجانی خود میرسد.

بخش آخر «آفرینش جهان» همانطور که در خور طبیعت هر «اختتامیه» ای است ناظر به بخش‌های دیگر آن است. تم بلوز بوسیله ابوا آغاز می‌شود و پس از آن به توالی به سازهای دیگر سرایت می‌کند.

بطور اصولی میتوان گفت که « آفرینش جهان » درخشان ترین اثر
زمان آفریده شدن خود بود.

وشایسته است که گفتگو در باب این اثر « داریوس میو » را با
جمله‌ای از « آرون کوپلند » آهنگساز معاصر امریکائی پایان دهیم :
« ... يك شاهكار معتبر، اصیل و كوچك است! »

نوشته جوزف مکلیس

ترجمه محمود خوشنام

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی